

VALDIS ZARIŅŠ

violin

Latvian National Symphony Orchestra
Vassily Sinaisky, conductor

SKANI

VALDIS ZARIŅŠ

violin

Latvian National Symphony Orchestra
 Vassily Sinaisky, conductor
 Gundaris Pone, conductor*

CD1

JEAN SIBELIUS Violin Concerto in D minor, op. 47

1. Allegro moderato / 15:37
2. Adagio di molto / 8:23
3. Allegro, ma non tanto / 7:38

BÉLA BARTÓK Violin Concerto No. 2, Sz 112

4. Allegro non troppo / 19:02
5. Andante tranquillo / 10:06
6. Allegro molto / 12:46

CD2

GUNDARIS PONE Violin Concerto

1. Allegro non troppo sempre di gran maniera / 11:17
2. Adagio elegiaco un poco rubato / 5:38
3. Allegro molto vivace / 7:29

ROMUALDS KALSONS Violin Concerto

4. Allegro ma non troppo / 6:23
5. Adagio elegiaco un poco rubato / 4:20
6. Andante con moto / 9:56
7. Allegro non troppo / 6:08

* Gundaris Pone, Violin Concerto

TT: 125:15

SKANI would like to express sincerest gratitude for assistance in production of this album:
 Ilze Medne and Latvian Radio 3 "Klasika",
 Baiba Kurpniece,
 Andris Tone,
 Ilze Zariņa and Zariņš' family,
 but foremost - Tamara and Vassily Sinaisky.

Recorded: Riga Recording Studio Melodiya 1976 (Bartók);
 Latvian Radio Studio 1979 (Kalsons),
 Great Hall of University of Latvia 1988 (Sibelius), 1990 (Pone)
 Remastering: Normunds Šnē, 2019
 Booklet text: Ināra Jakubone
 English translation: Amanda Zaeska

Photos: Andris Tone
 Design: Gundega Kalendra, raugs.eu
 Executive producer: Egils Šēfers

© Latvijas Radio arhīva ieraksti & Rīgas Skaņu ierakstu studija
 © LMIC/SKANI 074, 2019
 Buklets latviski / Booklet in English
www.skani.lv

VALDIS ZARIŅŠ (1942–2018)

The early 1960s. Before a concert in Valmiera, Valdis Zariņš – still a student at the conservatory but already first violin in the string quartet of the Latvian Philharmonic – makes a bet with the other members of the quartet that he can walk across the Gauja River on the bridge's railing. Who knows, maybe the bridge was lower back then? But the river was the same as today: wide and full of eddies and whirlpools. Although tilting perilously towards the water every now and then, Zariņš really does cross the river, dressed in his concert tuxedo at that. On the other side, he jumps off the railing and smiles, as if nothing out of the ordinary has just happened.

This performance inspired by the recklessness of youth comes to mind when listening to Zariņš' recordings. Because it's not the least bit easier to move from the first to the final note of a violin concerto than it is to walk across the Gauja on the railing of that damned high bridge! It requires boldness and courage to take that very first step into the universe created by a composer. It requires a sense of balance to see all of the possible road signs and border crossings in it, which, translated into musical categories, probably means having a perfect understanding of style and content. And of course, it requires faith in one's own abilities. And conviction that the road ahead is worth the risk. And an ability to fully concentrate, forgetting about everything else in the world (and this, translated into musical categories, might be a precondition for being able to wholly identify with the composer's message). Plus, at the end of it all, one also needs to be able to flash a warm smile. Only then can the violin resound in such a light and silky manner as it does for Zariņš.

Zariņš seemed to experience no technical difficulties whatsoever. But virtuosity was never an end in itself; instead, it was a self-evident precondition for his very active, expressive manner of playing. He always bought at least ten E strings at a time. They broke one after another, and usually during concerts, remembers Mārtiņš Grīnbergs, a cellist with the Latvian Philharmonic Chamber Orchestra and Zariņš' fellow quartet member who also told about the bridge episode. "His saturated tone can immediately be recognised on recordings, even amongst a hundred different violinists. And these recordings do not grow old. They still sound fresh. The secret is in their naturalness and simplicity. Not simplification, but simplicity," says cellist Ligita Zemberga, who was Zariņš' colleague in the Philharmonic Chamber Orchestra and later in the Latvian National Symphony Orchestra as well. She adds: "He always asked us to put a little bit of the warmth in our hearts in the music, so the phrase comes alive and sings. 'Put yourself in there,' he'd say."

While being a superb soloist and chamber musician, Zariņš was also a phenomenal, first-rate concertmaster and one in which both the Latvian National Symphony Orchestra and the Latvian Philharmonic Chamber Orchestra took pride.

And it seems that Zariņš' regular work in the orchestra also coloured his distinctive style as a solo player. It enriched his playing by instilling in him a unique sense of teamwork, of work done together by many people. Even as a soloist, Zariņš played as if from the perspective of the whole orchestra. He believed it was important to not only perform the solo part and demonstrate his virtuosity or unique interpretation, but also to jointly create music, together with others, as a sum of parts: the soloist plus the orchestra. He would not only bring a solo phrase to an elegant conclusion, but also use its final sounds to provide generous nourishment for the subsequent orchestral response. The character created by his violin was never autonomous or self-sufficient; instead, it meaningfully merged with the whole, with the jointly created panorama. It seems that, as a soloist, Zariņš continued to help his colleagues in the orchestra feel secure, inspired and confident; he ensured that they never lost this feeling of having a supportive shoulder nearby, this satisfaction of doing a job together. Certainly, the immense experience with and knowledge of the symphonic repertoire that Zariņš had accumulated through his work as concertmaster – above, below, behind and far beyond the solo repertoire of his own instrument – gave him a unique and inestimable understanding of music as a soloist. And this understanding allowed him to develop truly benchmark interpretations, such as those of the violin concerti by Romualds Kalsons, Jānis Ivanovs and Gundaris Pone as well as the "golden" solo part in the second movement of Ivanovs' Symphony No. 14.

Zariņš was first seated in the first chair of the violin section at age seventeen, while still a first-year student at the conservatory, during his first rehearsal with the Latvian Conservatory Orchestra. As the rehearsal began, conductor Leonids Vigners pointed to him and said, "Come here, you're going to sit here!" Many years later, when receiving the Latvian Great Music Award in 1998, in his very short acceptance speech Zariņš expressed a special thank you to Vigners for this momentous decision, which had so greatly affected the violinist's career.

Zariņš went on to be the concertmaster of the Latvian Philharmonic Chamber Orchestra (1969–1975), the Latvian National Symphony Orchestra (1976–1999) and the Bergen Symphony Orchestra (1995–1999). He also played first violin in the Latvian Philharmonic's string quartet from 1963 to 1967.

In order to better understand the jobs of his orchestra colleagues, such as how well they saw the conductor and concertmaster, Zariņš sometimes sat alongside the last chairs in the instrument sections during rehearsals. He believed that the orchestra's ability to quickly become accustomed to a conductor, to "get in the swing" of his style, was crucial to its success. As concertmaster, he was also often forced to take on the role of conductor himself, such as when Vigners left the conductor's podium or stepped out of the spotlight during ovations at performances by the Conservatory Orchestra. Then all of the caesuras, rubatos and accelerandos were Zariņš' responsibility.

Zariņš had a special talent for leadership, the skill to establish and maintain a unified orchestra group, and also an enviable ability to communicate with his colleagues, earning their respect and love. Orchestra members unanimously called him the ideal concertmaster. Some even ascribed almost superhuman qualities to him. In any case, he was someone other people wished to emulate.

No matter how early musicians arrived to rehearsal, Zariņš was always ahead of them, already sitting in the first violin chair. "He would always be playing E major scale. I don't know why. We would hear E major, so that meant work could begin," remembered Zemberga. She also spoke about Zariņš' tremendous capacity for work. Like the time, for example, when he perfectly recorded three whole violin concerti (Beethoven, Brahms and Sibelius) with the Latvian National Symphony Orchestra in a single week. Or when he played the concertmaster's solo part in Rimsky-Korsakov's Scheherezade in the first half of a concert and then stepped back on stage in the second half of the concert, now as a soloist, to play one of the big violin concerti. "His professionalism was unrivalled. It's not hard to play in good conditions, but to play in conditions that are not so good – that's an art," says Zemberga, remembering the time Zariņš played Vivaldi's *The Four Seasons* with heavily scalded hands. He not only performed the work but "played it like a god".

And, speaking of playing in not so ideal conditions, it is tempting to mention the instrument available to our most prominent violinist during the Soviet era in Latvia, in the 1960s and 1970s... Zariņš always spoke lovingly about his violin, an instrument made by Latvian luthier Mārtiņš Zemītis and which he had played since the age of thirteen. He said it was a very good instrument and became better with each passing year. He was particularly proud of the fact that he recorded Bartók's Violin Concerto on the Zemītis violin. Zariņš played that violin until Latvijas Radio, persuaded by conductor Vassily Sinaisky, bought a Bavarian Mittenwald violin for the then-astronomical amount of 30,000 rubles (the violin was initially erroneously believed to have been Guarneri's own instrument!).

Zariņš recorded 260 compositions at the Latvijas Radio studios between 1962 and 1999. More than one hundred of those were recorded together with his wife, pianist and composer Ieva Zariņa. He also recorded and published several LP records through the Soviet state-owned record label Melodiya. Zariņš can also be heard on CDs released by Simax in Norway and the British labels Marco Polo and Campion Records.

According to concert posters and the library of recordings at Latvijas Radio, Zariņš played countless concerts together with his wife and other chamber musicians as well as with larger or smaller orchestras under the direction of Vigners, Sinaisky, Edgars Toms, Paul Mögi, Terje Mikkelsen, Gintaras Rinkevičius, Eri Klas, Okko Kamu and other masters. Zariņš called solo playing "an ordinary thing already since I was a student", when, not yet twenty years old, Vigners invited him to participate as a soloist in concerts hosted by Latvijas Radio.

Together with the Latvian National Symphony Orchestra, Zariņš performed the widest possible range of music as a soloist: from Beethoven, Brahms and Bartók to Ivanovs and Kalsons. He played violin concerti by Mozart, Tchaikovsky, Sibelius, Sallinen, Vittols, Vasks, Pone and others. He performed not only in Latvia but also in the other Soviet republics, from Sakhalin in the Far East and Norilsk beyond the Arctic Circle to the Caucasus and Central Asia. In the United States he performed at the Chautauqua Conference in 1986–87 as well as in New Paltz, New York City, and elsewhere. He also performed in Canada, Bulgaria, Czech Republic, Yugoslavia, Poland, Iceland, Sweden, France, Portugal, Spain, Germany and elsewhere. He received his first Latvian Great Music Award in 1993 for his performance of Kalsons' Violin Concerto at the Europamusicale festival in Munich and his second award in 1998 for his performance of the violin concerti by Kalsons, Peteris Vasks and John Adams as well as popularising the music of Latvian composers and musicians beyond Latvia's borders. Zariņš was also awarded the Order of the Three Stars, Latvia's highest state honour.

Zariņš studied violin in Riga under Izraïl Abramis at the Emils Dārziņš Music High School, at the Jāzeps Medīņš School of Music and at the Latvian Academy of Music under Yakov Targonsky; did graduate work at the Saint Petersburg Conservatory. He taught violin at the Latvian Academy of Music from 1968 to 2008. Zariņš' students confirm that the authority and example set by their professor inspired them to play the violin for even 24 hours a day. Zariņš himself was also always ready to learn, such as when, during his Bergen period, he agreed to play with the BIT20 Ensemble, whose exclusively contemporary repertoire he considered a wonderful opportunity to test his own skill and ability in the "new complexity".

Inherent musicality, full tone, expressive phrasing, and the combination of emotion and intellect – it is with phrases such as these that music critics describe the style of superb Latvian violinist Valdis Zariņš.

This album presents these qualities in truly impressive stylistic and emotional amplitude through four 20th-century musical masterpieces. Three of these were recorded in collaboration with Vassily Sinaisky. For Sinaisky, the 1975–76 season was his first as the artistic director and chief conductor of the Latvian National Symphony Orchestra (LNSO); then, the Television and Radio Symphony Orchestra of the Latvian SSR). From the very beginning, he invited Zariņš, who was then still the concertmaster of the Latvian Philharmonic Chamber Orchestra, to collaborate with the orchestra. They recorded Béla Bartók's Violin Concerto No. 2, which was immediately released by Melodiya. Zariņš played the concerto on his Mārtiņš Zemītis violin with such fervour and virtuosity that even an expert cannot tell that the instrument was made by a Latvian luthier. He also performed the concerto at the 100th anniversary of Bartók's birth in 1982.

Interestingly, the composers of the other three violin concerti – Sibelius, Pone and Kalsons – also all studied violin at some point. In his youth, Sibelius even applied for a position as a violinist with the Vienna Philharmonic. The composers were therefore very well acquainted with the instrument and its potential, which helped them to write the solo violin parts with masterful brilliance and vivid imagination as well as make them technically convenient for the soloist.

It is often said that **JEAN SIBELIUS** (1865–1957) realised his dreams of being a violinist in his Violin Concerto (1904/05). In early 1904 his wife, Aino, wrote in letters that Janne was composing day and night, ceaselessly playing themes from the concerto on his violin: "He has so many themes in his head that he feels literally intoxicated. He does not sleep at night; he's playing unbelievable beautifully and cannot pull himself away from the splendid melodies."

Zariņš plays Sibelius very emotionally and very personally. When he plays, it is his own loneliness, his own hopes, longings, melancholy and bitterness. His own reverential wonder, delight, pure joy and spontaneity. His own pantheistic view of the world. From an almost metaphysical calmness in the second movement of the concerto to the fascinating rhythms of incantations in its finale.

First and foremost being a composer of symphonies, Sibelius anticipated equal importance for the soloist and orchestra, entrusting a much more significant role and material to the orchestra than was usual at that time in the concerto genre. The ideal balance between the soloist and orchestra allows both to reveal themselves to their full potential. Even the most virtuoso passages in the violin part are incorporated into the musical whole, and the development is so natural that no seams are noticed in the concerto's "fabric". Nor are they felt in the performance by Zariņš, the LNSO and Sinaisky. Instead, one senses the previously mentioned feeling of doing a fine job together, shoulder to shoulder.

BÉLA BARTÓK'S (1881–1945) Violin Concerto No. 2 (1937/38) provides a glimpse into what it was like to live in the mid-20th century, with the foreboding sense of the cataclysms to come. When Austria was annexed in April 1938, Bartók was horrified by the thought that Hungary might fall to the Nazi regime as well. He demonstrated his civic stance and conviction by not responding to the questionnaire artists were obliged to fill out regarding their Aryan roots. Quite the opposite, he considered answering with "We Hungarians are a Finno-Ugric people. Ethnically speaking, we could be considered northern Turks; in other words, we are a non-Indo-European people and are therefore not Aryans."

Bartók believed that creative interaction between ethnic groups, rather than racial purity, was most enriching. He had recorded several thousand Hungarian folk songs and hundreds of Slovak, Romanian, Turkish and Bulgarian melodies on his folklore expeditions. In the Violin Concerto No. 2 he welcomed this diversity with the means of expression available to him. Here we hear the improvisational, ballad-like character of Hungarian folk music and allusions to folk music instruments, particularly the cimbalom.

The folklore-inspired themes continually interact and are modified, leading to an unceasing feeling of playfulness. It seems that Zariņš' interpretation and the chiaroscuro of his violin timbre, which sensitively yet temperamentally reacts to changes in mood, perfectly echo this playful, changing nature of the music.

Of course, Bartók's Violin Concerto, written in the middle of the 20th century, also serves as a vivid example of modernism and contains stylistic elements of that era, for example, the sporadic use of Arnold Schoenberg's twelve-tone technique. The second movement of the concerto is often called an example of the "night music" so characteristic of Bartók. And the light timbre of Zariņš' violin easily identifies with the gently subdued as well as the energetically folkloric and the expressive and virtuoso modernist characters in the concerto.

Bartók emigrated to the United States in 1940. **GUNDARIS PONE** (1932–1994), who was born in Liepāja, Latvia, and had fled from his native country as a child in 1944, arrived in the United States in 1950. He studied violin as well as composition at the University of Minnesota, where he earned his doctorate in 1962. He composed his Violin Concerto in 1959, intensely and impulsively confirming his professional abilities and creative ambitions as a young composer.

In the later 1960s, Pone travelled to Europe, where he met and became friends with Luigi Nono, György Ligeti and Pierre Boulez. Having joined the global avantgarde elite, he enriched it with his own theories regarding composition, namely, the action-reaction theory and the theory of univalent and polyvalent structures. It is often said that Pone was not only a Latvian composer with a style stimulated by the European musical avantgarde but also the only Latvian who truly embodied the avantgarde.

Nono encouraged Pone to focus not only on the avantgarde and serialism but also on the study of dialectics. As a result, Pone turned his attention to the ideas of Maoism and Marxism and during his theoretical studies also attempted to become involved with concert life in the Soviet Union. He visited Latvia for the first time in the early 1970s, where his music was performed in relative secrecy in Riga; only a select audience of people approved for contact with Latvians living abroad was allowed into the venues. Zariņš played Pone's Violin Concerto in an arrangement with piano accompaniment. The premiere with an orchestra took place in late summer of 1983 at the Dzintari Concert Hall. Musicologist Guntars Pups described the concert: "The Violin concerto's musical language generally corresponds with our preconceptions of 20th-century classics; it coincides with the styles of Mahler, Bartók or Shostakovich. And yet it is characterised by great independence and highly artistic ethical pathos. The good impression was enhanced by Zariņš' masterful playing – sensitive, pictorial, virtuosic."

Two years later Pone invited Zariņš to perform in the United States, but Goskontsert, the state-run concert promoter that determined the fate of Soviet musicians, did not respond to the invitation.

Pone conducted the recording of his Violin Concerto heard on this album. He had debuted as a conductor in 1966 with a programme of contemporary music at Carnegie Hall in New York City. Later in life, Pone returned to the conductor's podium several times with the Latvian National Symphony Orchestra, including with his own music, which by then contained a strong manifestation of neo-romantic expression.

Zariņš' daughter, Ilze Zariņa, performed Pone's Violin Concerto in 2015 together with the Liepāja Symphony Orchestra. When asked whether her father shared his experience of his own performance of the concerto, she responded, "No, my father fully trusted my own personal interpretation."

Immediately following its premiere, the Violin Concerto (1977/78) by **ROMUALDS KALSONS** (1936) was deemed a composition of lasting importance in Latvian music. The concerto's expressive message still delights audiences with the vitality, dynamism, dazzling timbral colour and apt accents of the grotesques and sarcasm so characteristic of the composer's music.

Kalsons' symphonic works (five symphonies for large orchestra, three symphonies for chamber orchestra, poems, suites and three concerti for soloist and orchestra) are some of the most vivid examples of orchestration in Latvian music. These compositions grew out of his composition studies under the notable master of orchestral colour Ādolfs Skulte as well as his studies in orchestral conducting. In the 1970s Kalsons was also Sinaisky's assistant conductor.

Since the 1960s Kalsons' music has been influenced and enriched by various stylistic trends: expressionism, neo-romanticism, neo-classicism, the new wave of folklore. His String Quartet (1973) is one of the rare examples of the twelve-tone technique in Latvian music. Humour, sarcasm and parody are typical elements of Kalsons' style; a psychologically refined portrayal of modern man's feeling for life is a central theme of his oeuvre.

Musicologist Ilma Grauzdīna's note regarding the Violin Concerto is significant: "In this score by Romualds Kalsons, the violin – one of the most emotionally sensitive and warm instruments – is alone and solitary also in the literal sense. In the Violin Concerto, the solo violin is the only representative of its kind, because there are no violins in the orchestra."

Musicologist Baiba Jaunslavīte describes Kalsons' Violin Concerto: "The four-part structure of the composition contains intense drama and the volatile excitement of a game (first movement), grotesque and sarcasm (second movement, scherzo), and allusions to the music of the past as a symbol of everything pure and clear, which are particularly characteristic of the slow third movement. [...] Lastly, the grotesque and sarcastic sphere returns in the finale and is associated with the aggression of multitudes against the values expressed by ancient symbols. Only in the coda does this wave of aggression subside, and the composition ends ambiguously, without resolution, in a contemplative mood."

After the premiere in 1978, Ingrida Zemzare wrote: "Romualds Kalsons' Violin Concerto blossomed like a bright-coloured exotic flower in our underprivileged concerto genre. It seems that his new work will occupy an honourable position in our violin repertoire alongside Jānis Ivanovs' Violin Concerto, because it corresponds to the demands of the genre: it is vivid and representative. [...] Valdis Zariņš felt free as a bird in the limited aleatory of the concerto dedicated to him. And the truly concentrated concerto full of exotic ostinato rhythms earned the appreciation of the audience."

The Latvian National Symphony Orchestra with Vassily Sinaisky and later also other conductors have often performed Kalsons' Violin Concerto while on tours abroad as a calling card for Latvian music. They performed it during their tour of Germany in 1983 and also in the legendary Europamusicale rendition performed in Munich in 1992, when we at home listened along in suspense on the radio to the outstanding performance by our orchestra and soloist and the subsequent accolade of listeners in Munich. Kalsons' Violin Concerto remains the composer's most-played work.

VASSILY SINAIKY'S (1947) first concert as the chief conductor of the Latvian National Symphony Orchestra (then, the Television and Radio Symphony Orchestra of the Latvian SSR) took place on September 18, 1975, just two years after he had won the Herbert von Karajan Conducting Competition in Berlin. Encouraged by Kirill Kondrashin, to whom he was an assistant conductor at the Moscow Philharmonic Orchestra, the twenty-seven-year-old Sinaisky had headed to Riga.

In 1975, music critics in Riga noted that the concert season had begun unusually actively; by the end of October Sinaisky had already conducted five concerts – one every Thursday evening! This level of activity continued throughout the "Sinaisky era", until 1987.

"We played many exciting compositions back then, including lots of Latvian music, but mostly Mahler and Richard Strauss. Latvia was far from Moscow, so we were also able to play 'forbidden' music, and these were composers who later became quite prominent, such as Schnittke, who was always happy that his work was performed. We also often played work by Denisov and Gubaidulina. We immediately played everything that was new and interesting. Also when we travelled abroad," said Sinaisky in an interview with Latvijas Radio 3 "Klasika" in 2017.

In the early 1980s, Sinaisky conducted a performance of Romualds Kalsons' Violin Concerto in Germany, and the critics in Berlin described the conductor as "a fanatic of precision endowed with temperament under whose direction the orchestra plays dramatically and dynamically, with surprising bravura". Elsewhere, too, critics spoke highly of Sinaisky's orchestra – of its first-rate intonation, the tender sound of its string section, the balance between the various instrument groups, its equilibrium.

Sinaisky often entrusted solo parts to members of the orchestra: "The orchestra was very strong back then. I always wanted to highlight all of the good musicians as soloists: Vilnis Strautiņš, Vilnis Pelnēns, Ģirts Pāže, Arvids Klišāns. When I arrived, Valdis Zariņš was not yet a part of the orchestra; he was playing under Tovy Lifschitz with the Latvian Philharmonic Chamber Orchestra. But I wanted all of the best for myself – I had ambition! I won over Zariņš, convinced the administration to pay him a good salary, we bought him a good violin. But the main thing was that I tried to give them all an opportunity to play solos in concerts."

Nowadays, when he meets the Latvian National Symphony Orchestra in concert or at recording sessions, Sinaisky confesses that he spent his best years in Riga. Here he established wonderful contacts and a psychological connection with the orchestra that remains to the present day. And he feels truly proud of the fact that the Latvian National Symphony Orchestra named him an Honorary Conductor in 2017.

Sinaisky is also an honorary conductor with the BBC Philharmonic and the Malmö Symphony Orchestra. In addition to working with these orchestras, he has also been a principal conductor of the Moscow Philharmonic Orchestra, the Russian State Orchestra and the Netherlands Philharmonic Orchestra. He has been the principal conductor of the Bolshoi Theatre in Moscow (2010–2013) and has conducted opera performances at opera houses in Berlin, Vienna, Budapest, San Francisco and London. As a guest conductor, he has regularly performed with the leading orchestras in Great Britain, the United States, Finland, Japan, Russia and elsewhere. Sinaisky began his career as a conductor in 1971 with the Novosibirsk Symphony Orchestra directed by Arnold Kats, and, thanks to his studies and first professional experience under the legendary interpreters of Russian music Ilya Musin and Kirill Kondrashin, he is regarded as one of the world's finest experts on the Russian musical repertoire.

Sinaisky currently teaches conducting at the Saint Petersburg Conservatory. He formerly also taught at the Latvian Academy of Music, where both Imants Resnis and Jānis Žirnis were among his students.

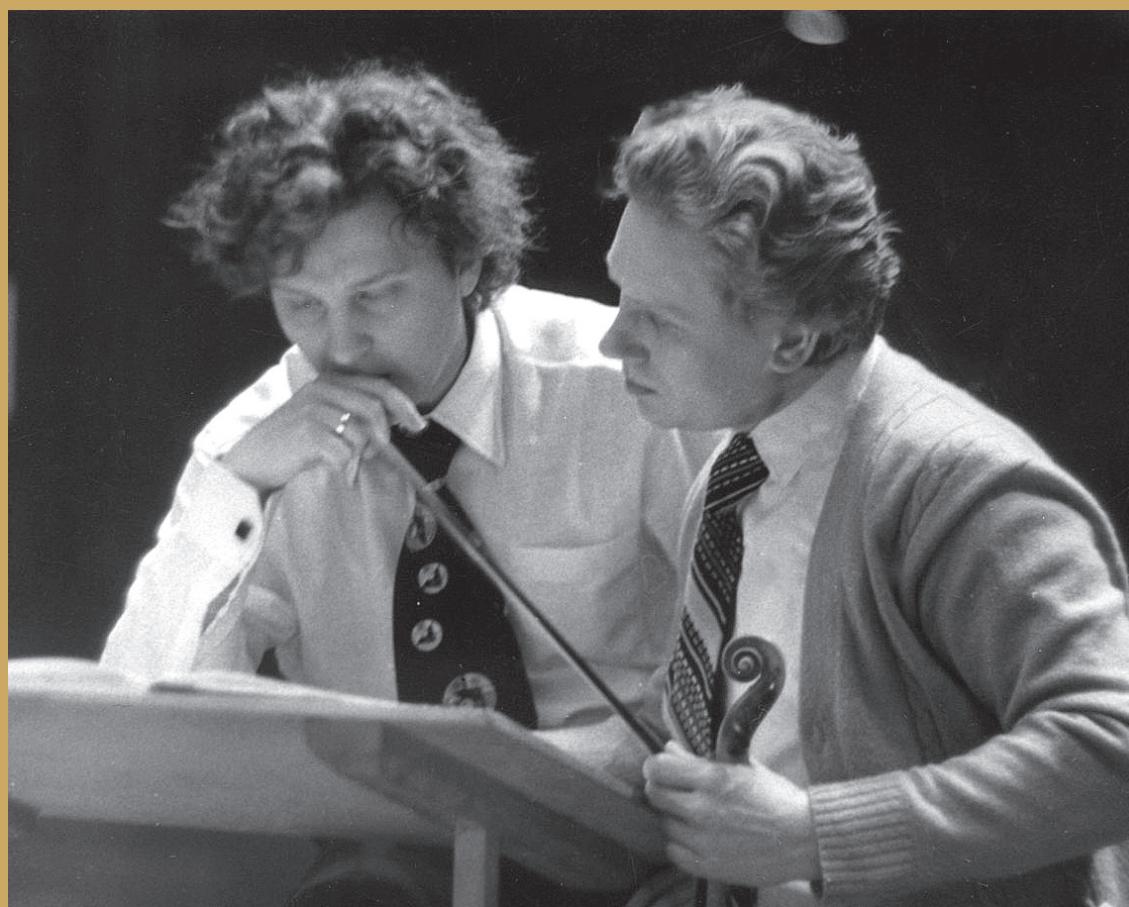
Sinaisky received the Latvian Great Music Award in 1999 for popularising Latvian music in the 1970s and 1980s.

THE LATVIAN NATIONAL SYMPHONY ORCHESTRA (LNSO) is a team of highly professional musicians with strong traditions, generous sound and devoted performance. The LNSO mainly focuses on 19th- and 20th-century orchestral masterpieces, classical and contemporary works by Latvian composers and occasionally concert performances of operas or musicals. The orchestra pays great attention to educational children and youth programmes. For several years, it has successfully performed a series of chamber music programmes, and since 2015 it celebrates the end of the summer with the LNSO Summer Festival. The LNSO is a five-time recipient of the Latvian Grand Music Award.

Since November 2013, the music director of the LNSO is Andris Poga.

Among the orchestra's former music directors are Vassily Sinaisky, Olari Elts and Karel Mark Chichon. Guest conductors have included world-renowned Latvians Arvids Jansons, Mariss Jansons and Andris Nelsons as well as Kurt Masur, Kirill Kondrashin, Yevgeny Svetlanov, Gennady Rozhdestvensky, Neeme Järvi, Paavo Järvi, Jean-Claude Casadesus, Vladimir Fedoseyev, a.o.

In recent years, the LNSO has given performances also at the Alte Oper in Frankfurt, and the Théâtre des Champs-Elysées in Paris among other places. In 2017, the LNSO with Andris Poga had two tours in France. In winter the LNSO performed at the Grand Théâtre de Provence in Aix-en-Provence and Arsenal in Metz as well as in prestigious festival La Folle Journée in Nantes. In August the LNSO and Andris Poga received standing ovations at the Festival International de Piano de La Roque d'Anthéron. In October 2018 the LNSO and Andris Poga collaborated with Nicholas Angelich at the Philharmonie de Paris.

VALDIS ZARIŅŠ (1942–2018)

Sešdesmito sākums. Pirms koncerta Valmierā Valdis Zariņš – vēl Konservatorijas students, bet jau Latvijas Filharmonijas stigu kvarteta pirmā vijols – sader ar pārējiem kvartetistiem, ka pa tilta margām pāri Gaujai. Ei nu zini, varbūt tilts tolaik bija cits, zemāks nekā tagadējais? Bet Gauja taču tā pati platā un atvarainā! Brīžam krietiņi sasvērdamies uz upes pusi, jau koncertfrakā ģērbaits Valdis tiešām pāriet tiltam pāri. Nolec no margām. Pagriežas pret pārējiem un smaida, itin kā nekas iepās te tikko nebūtu noticis.

Šī jaunības dulluma iedvesmotā performance nāk prātā, klausoties Valda Zariņa ieskaņojumus. Jo noiet no pirmās līdz pēdējai vijolkoncerta notīj taču nav ne par mata tiesu vieglāk, kā tikt pāri Gaujai pa tām sasoditi augstajām tilta margām! Vajadzīga drosmē, lai spētu pašu pirmo soli komponista radītajā universā. Vajadzīga līdzvara sajūta, lai tajā saskatītu visas iespējamās ceļa norādes un robežīmes, kas, muzikālās kategorijās tulkojot, visdrīzāk nozīmētu perfektu stila un saturu izpratni. Un, protams, vajadzīga tīcība saviem spēkiem. Un pārliecība, ka ejamais ceļš ir riska vērtis. Un simtprocentīga koncentrēšanās spēja, aizmirstot visu citu uz pasaules (un šis, muzikālās kategorijās tulks, varētu būt priekšnoteikums spējai līdz kaulam identificēties ar autora vēstījumu). Tad vēl visa galā jāspēj silti pasmaidit. Jo tikai tad vijole var ieskanēties tik glāsmaini un gaishi, kā tā skan Valdim Zariņam.

Valdim Zariņam šķietami neeksistēja tehniskas grūtības. Tomēr virtuoziitāte nekad nebija pašmērķis, bet gan pašsprotams priekšnoteikums viņa joti aktivajai, ekspresīvajai spēles manierei. Smalkās stīgas viņš vienmēr pircis vismaz desmit uzreiz. Tās plūsīšas viena pēc otras un galvenokārt tieši koncerta laikā, atceras viņa saspēles partneris Latvijas Filharmonijas stigu kvartetā un Filharmonijas kamerorķestri ēlīstītās Mārtiņš Grīnbergs, kurš, starp citu, zināja stāstīt arī to Valmieras tilta epizodi. „Viņa piesātināto toni ierakstos var atpazīt acumirkli, pat starp simts ciemiem vijolniekiem. Un šie ieraksti nenoveco, tie arvien vēl skan svaigi. To noslēpums – dabiskumā un vienkāršībā. Nevis vienkāršībā, bet vienkāršībā”, teic ēlīstītā Līgita Zemberga, vijolnieka koleģe Filharmonijas kamerorķestri, pēc tam Nacionālajā simfoniskajā orķestri. Un piebilst: „Viņš vienmēr prasīja – ieliec dalījumu savas sirds siltuma, lai tā frāze dzīvo, dzied, lielej sevi tur iekšā”.

Būdams izcilis solists un kamermūzikis, Valdis Zariņš bija arī fenomenāls visaugstākā klases koncertmeistrs, ar kuru savulaik lepojās gan Latvijas Nacionālais simfoniskais orķestris, gan Latvijas filharmonijas kamerorķestris.

Un tā vien šķiet, ka viņa solista spēles stilu tieši dienišķais darbs orķestri iekrāsoja Zariņam vien raksturīgā krāsu gammā. Bagātīnājā ar savā zinā unikālu kopdarba – kopā dārāma darba – izjūtu. Pat solists būdams, Valdis Zariņš spēlē itin kā no visa orķestra perspektīvas. Viņam svarīgi ir nevis tikai atskopot solista partiju, demonstrijot savu virtuoziitāti vai unikālo interpretāciju, bet gan kopīgiem spēkiem radīt mūzikai, kas vienmēr dzīmst kā saskaitāmo summu. Solists plus orķestrīs. Viņš nevis tikai eleganti noapaļo vijoles solo frāzi, bet gan ar šīs frāzes izskanu sagatavo, dašnu augsnīgi sekosošajam orķestram komentāram. Viņa vijoles radītās tēls nekad nav pašpietiekams, autonoms, bet gan jēgpilni iekļaujas kopīgi radītajā panorāmā, veselumā. Tā vien šķiet, ka arī kā solists viņš turpina gādāt, lai kolēģi orķestri justos droši, iedvesmoti, pārliecīnāti. Lai nekad viņu attiecības nezestu atbalstošā pleca sajūta, kopā dārāmā darba sajūta. Un pilnīgi noteikti var teikt, ka tas neaptverami plašais zināšanu un pieredes krājums par simfonisko repertuāru, aiz, zem un virs vāra paša instrumenta solo repertuāra, ko Valdis Zariņš uzkrojā orķestra koncertmeistara darbā, deva unikālu un nenovērtējamu mūzikas izpratni viņam kā solistam. Tādu izpratni, kas ļāva radīt potiesi etalonā cienīgās interpretācijas – Romualda Kalsona, Jāņa Ivanova, Gundara Pones Vijoļkoncertus, arī Jāņa Ivanova 14.simfonijas 2.dofļas „zelta vērtō” solo epizodi.

Piņ pirmās vijoles pulsts septiņpadsmitgadigo Valdi, tolaik 1.kursa studentu, jau paša pirmajā Latvijas Konservatorijas orķestra mēģinājumā apsēdinājis diriģents Leonids Vigners. Sākoties mēģinājumam, pamājis ar pirkstu – nāc, tu sēdesi šeit! 1998.gadā sanēmdams Lielo Mūzikas balvu, Valdis Zariņš savā joti isaījā pateicības runā tieši Vigneram teica paldies par šo – visam viņa radošajam mūža izšķirošo lēmumu.

Koncertmeistara krēslā Valdis Zariņš bija un palika Latvijas Filharmonijas kamerorķestri (1969 -1975), Latvijas Nacionālajā simfoniskajā orķestri (1976-1999) Bergenas simfoniskajā orķestri (1995 – 1999) No 1963. līdz 1967.gadam viņš bija arī Filharmonijas stigu kvarteta pirmā vijole.

Lai izprastu orķestra kolēģu darbavietu īpatnības, viņu iespējas saredzēt diriģētu un koncertmeistarū, mēģinājumos gājis sēdet arī pie pēdējām – sestās, septītās, astotās pulsts. Viennēr uzskatījis, ka izšķirošā ir orķestra spēja ātri pierast pie diriģenta, „piešauties”. Un kā koncertmeistras arī pats dažureiz bijis spiests uzņemties gandrīz vai diriģenta lomu – kā tad, kad Leonīds Vigners Konservatorijas orķestra koncertos piedevu laikā vai nu nogājis no podesta, vai atkāpēs zāles pustumsā. Viņa orķestra visas cezūras, rubato, accelerando nu palika koncertmeistara Zariņa zinā un rokās.

Valdim Zariņam piemita ipašas līdera dotības, spēja radīt un saturēt vienu orkestra grupu, arī apskaužama prasme kontaktēt ar kolēģiem, iemantojot viņu cieņu un milestību. Kolēģi viņu lielā vienprātībā sauca par koncertmeistara etalonu. Daži – pat par drusku tā kā pārcīveku. Katrā zinā – tādu cilvēku, kuram vienmēr gribējies kaut nedaudz līdzināties.

Lai vai cik agri mūzikai nākuši uz orķestra mēģinājumu, Valdis Zariņš jau bijis priekšā – savā darba vietā pie pirmās pulsts. „Viņš tad vienmēr spēleja Mi mažoru. Nezinu, kāpēc. Mi mažors skan, darbs var sākties”, atceras čelliste Līgita Zemberga. Viņa piemīn arī Valda Zariņa fantastisks darba spējas – kā toreiz, kad vienās nedēļas laikā Latvijas Nacionālā simfoniskā orķestra ierakstu sesijā Valdis perfekti ieskaņoja veselus trīs – Bēthovena, Brāmsa un Sibeliusa – vijoļkoncertus. Vai kā tad, kad, nospēlējis Rimska-Korsakova „Sehērezades” koncertmeistara solopartiju koncerta pirmajā daļā, otrajā kāpis uz skatuves jau solista statusā kādā no lielajiem vijoļkoncertiem. „Valda profesionālisms bija nepārspējams. Spēlet labos apstākļos – tā nav māksla, bet spēlet ne tik labos – tā ir liela māksla”, teic Līgita Zemberga, atceroties reizi, kad ar smagi aplaučētām rokā Valdis Zariņš Vivaldi „Gadalaikus” ne tikai nospēlējis, bet „nospēlējis kā Dievs.”

Rundējot par mākslu spēlēt ne tik labos apstākļos, iespējams, varētu rasties kārdinājums parunāt par instrumentu, kāds mūsu izcilākajam vijoļniekam bija pieejams padomju Latvijā toreiz – sešdesmitajos, septiņdesmitajos... Valdis Zariņš par savu vijoli – latviešu meistaru Mārtiņu Žemīšu darīnāto instrumentu, kura spēleja kopš 13 gadu vecuma, vienmēr runājis ar milestību. Kā par instrumentu, kas bijis joti labs, un ar katu nākamo gadu palicis arvien labāks. Un ipaši lepojies, ka arī Bartoka Vijoļkoncertu ieskaņojis tieši uz Žemīša vijoles. To Valdis Zariņš spēleja līdz brīdim, kad, Vasilija Sinaiska apvārīdīt, par tiem laikiem astronomisku summu – 30 000 rubļu – bavāriešu Mittenwald firmas vijoli orķestra koncertmeistaram nopirka Latvijas Radio (sākotnēji pat kļūdaiņi tika domāts, ka vijole ir paša Gvarneri instruments!).

Laikā no 1962. līdz 1999. gadam Valdis Zariņš Latvijas Radio ir veicis 260 skanādarbu ierakstus, no tiem vairāk kā simtu – kopā ar dzivesbieri, pianisti un komponisti levu Zariņu. Vairākas skanuplates savulaik ierakstīja un izdeva arī Vissavienības skanu ierakstu firma Melodija. Valda Zariņa vijoļspēli varam dzīrdēt arī norvēgu SIMAX, britu Marco Polo un Campion Records izdotajos kompaktdiskos.

Koncertu afišas un Latvijas Radio fonotēka glabā zīpas par neskaitāmiem koncertiem, ko Valdis Zariņš spēlējis gan ar levu Zariņu, gan ciemtu kamermūzikiem, kā arī ar lielākiem un mazākiem orķestriem Leonīda Vignera, Vasilija Sinaiska, Edgara Tona, Paula Megi, Terjes Mikelsenā, Gintara Rinkēviča, Eri Klasi, Oko Kamu, un citu meistarū vadībā. Solo spēlēšanu Valdis Zariņš pats saucis par „parastu lietu jau no studiju laikiem”, kad vēl ne divdesmit gadu vecumu nesasniegušo vijoļnieku piedalīties Radio koncertos solista ampliā aicinājis Leonīds Vigners.

Kopā ar Latvijas Nacionālo simfonisko orķestri Valdis Zariņš bijis solists visplašākā diapazona repertuārā – no Bēthovena, Brāmsa un Bartoka līdz Ivanovam un Kalsonam. Viņš spēleja Mocarta, Čaikovska, Sibeliusa, Sallinena, Vitola, Vaska, Pones un citu komponistu vijoļkoncertus. Valdis Zariņš uzstājās ne tikai Latvijā, bet arī bijušās PSRS republikās – no Sahalinās, Tālajiem austrumiem, līdz Norīlskai aiz Polārā loka, Kaukāzā un Vidusāzijā. ASV viņš uzstājās gan Čatkovas konferences laikā 1986/87. gadā, gan arī Nūpalā, Nujorkā un citur. Arī Kanādā, Bulgārijā, Čehijā, Dienvidslāvijā, Polijā, Ilandē, Zviedrijā, Francijā, Portugālē, Spānijā, Vācijā un citviet. Par Romualda Kalsona Vijoļkoncerta atskānojumu Minhenes festivālā Europamusicale Valdis Zariņš 1993.gadā saņēma savu pirmo Lielo mūzikas balvu, savukārt otro – 1998.gadā par Romualda Kalsonu, Pētera Vaska un Džona Adamsa vijoļkoncertu atskānojumiem, kā arī par latviešu komponistu mūzikas un Latvijas atskānotājmaiklasas popularizēšanu pasaulē. Viņš ir Latvijas valsts augstākā apbalvojuma – Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieks.

Valdis Zariņš vijoļspēli mācījās Rigā – Emīla Dārziņa mūzikas vidusskola pie Izaila Abramisa, Jāzepa Medīja mūzikas vidusskola un Latvijas Mūzikas akadēmijā pie Jakova Targonska, kā arī Lēpingradas Konservatorijas aspirantūrā. Kopš 1968. līdz 2008. gadam pats mācīja vijoļspēli Latvijas Mūzikas akadēmijā. Viņa studenti liecina, ka profesora autoritāte un piemērs spēju iedvesmot spēlēt vijoli pat 24 stundas diennakti. Arī viņš pats bija gatavs mācīties vienmēr – kā tad, kad Bergenas periodā piekrita spēlēt Ensemble BIT 20, kura simtprocentīgi laikmetīgo repertuāru uztvēra kā brīnišķigū izaicinājumu pārliecināties par savu varēšanu arī „jaunajā sarežģītībā”.

ledzīmata muzikalitāte, pilnskāņīgs tonis, izteiksmīgs frāzējums, emocionalitātes un intelekta apvienojums – tā izcilā latviešu vijoļnieka Valda Zariņa spēli raksturo mūzikas kritiķi.

Šajā albūmā to visu dzirdēsim tiešām iespāidīgā stilistiskajā un emocionālajā amplitūdā četros 20.gadsimta mūzikas meistardarbos. Trīs no šiem ieskanojumiem veikti sadarbibā ar diriģētu Vasiliju Sinaiski. 1975/1976.gada sezona Sinaiskim bija pirmā sezona Latvijas Nacionālā simfoniskā orķestra – tolaik Latvijas PSR TV un radio simfoniskā orķestra – mākslinieciskā vadītāja un galvenā diriģenta amatā. Un Valdi Zariņu – tobrīd vēl Filharmonijas kamerorķestra pirmo vijoli – uz sadarbibu viņš aicina jau pašā iesākumā. Top Belas Bartoka Vijoļkoncerta ieraksts, kuru tūlīt pat izdod „Melodija”. Valdis Zariņš uz Mārtiņa Žemīša vijoles Bartoku spēlē tik kaismigi un virtuozi, ka zinādams nepateiksi – tā mūsu pašu meistara darināta vijole. 1982.gadā viņš Vijoļkoncertu atskanē ari Bartoka simtgades koncertā.

Zīmīgi, ka pārējo trīs vijoļkoncertu autori – Sibeliuss, Pone, Kalsons – visi savulaik mācījušies vijoļspeli. Sibeliuss agrā jaunībā pat pretendējis uz vijolnieku vietu Vīnes Filharmoniķos. Tātad – instrumenta iespējas viņi pārzinājuši labāk par labu, un pilnīgi noteikti tas līdzēja vijoles solo partijas veidot gan virtuozi spožas, gan solistam parocigas, gan tēlaini spilgtas.

Mēdz teikt, ka Vijoļkoncertā (1904/1905) **ŽANS SIBĒLIUSS** (1865–1957) istenojis savus vijolnieka sapnus. 1904.gada sākumā viņa sieva Aino vēstulēs raksta – Janne komponē dienām un naktim, bez mitas uz savas vijoles spēlēdams Koncerta tēmas. „Galvā viņam ir tik daudz tēmu, ka viņš jūtas burtiski apreibis. Naktis negul, spēlē neiedomājami skaisti, nevar vien atrauties no brīnišķīgajām melodijām.”

Valdis Zariņš Sibelius spēlē Joti emocionāli un Joti personiski. Muzicēšanas brīdi tā nu ir viņa paša vientulība, cerības, ilgas, melanholijs un sūrme. Viņa paša bijīgā aprīna, sajūšma, tirs prieks un stīhija. Viņa paša panteiskais pasaules redzējums. No gluži metafīziska miera koncerta vidusdaļa līdz burāmvarū fascinējošajiem ritmiem tā finalā.

Caurārēm simfonikis būdams, Sibeliuss solistam un orķestrīm ir paredzējis līdzvērtīgu nozīmi, uzticēdams orķestrim daudz nozīmīgu materiālu un lomu, nekā līdz tam koncertzārnā bijis pieejems. Iēdāla saskāpa starp solistu un orķestri ļauj višā krāšņumā atklāties gan vienam, gan otram. Pat pašas vīrtuožakās vijoles pasāzās iekļaujas muzikālajā veselumā, un attīstība ir tik dabiska, ka koncerta „auduma” nemana nevienu pašu šuvi. Ari Valda Zariņa, LNSO un Vasilija Sinaiska saspēlē tās tik tiešām nemana, leprieķi jau piemīnē kopā dārāmā, plecu pie pleca dārāmā darba sājutu – gan.

BĒLAS BARTOKA (1881 – 1945) 2.koncerts vijolei ar orķestri (1937/1938) lauj apjaust, kā bija dzivot 20.gadsimta kataklizmu priešknajotās. Kad 1938.gada aprīlī tiek anekēta Austrija, Bartoku šausmīna doma, ka arī Ungārija varētu nonākt nacistiskā režīma rokās. Savu pilsonisko stāju un pārliecību viņš demonstrē, neatbildēdams uz anketu, ar kuru māksliniekam nācās apliecināt savu ārisko izcelesmē. Tieši otrādi – viņš apsver iespēju uz to atbildēt šādi: „Mēs, ungāri, esam somugri. Etniskajā ziņā mēs varētu būt ziemēju turki, tātad mēs esam ne-indoeiropeju tauta, un tādējādi neesam āriesi.”

Bartoks tīcēja, ka nevis rasu tīriba, bet gan etnisko grupu radošā mijiedarbe ir visbagātinošākā. Folkloras ekspedīcijas viņš bija pierakstījis daudus tūkstošus un gārās tautasdzīsēus un simtiem slovāku, rumānu, turku, bulgāru melodiju. 2. vijoļkoncertā viņš šo dažādību sumina ar sev pieejamajiem līdzekļiem. Te valda ungāru tautas mūzikas balādiskais, improvizatorisks raksturs, te saklausāmas tautas instrumentu spēles alūzijas (cimboles).

Folkloras iedvesmotās tēmas nemītīgi mijiedarbojas un mainās, viešot nepārējošu spēles, rotālīguma izjūtu. Šķiet, tieši šī rotālīgi mainīgā mūzikas iedaba brīnišķīgi atbalsojas Valda Zariņa interpretācijā, viņa vijoles tembra gaismēnu spēlēs, jūtīgi un temperamentīgi reāģējot uz noskaņu maiņām.

Protams, 20. gadsimta pašā vidū tapušais Bartoka Vijoļkoncerts vienlaikus ir arī spilgts modernisma paraugs, kurā neizpaliek tā laika stilistikas aktuālītātes. Piemēram, vietumiņš (pat ja ne gluži sērijeida izklāstā) te lietā likts Arnolda Šēnberga divpadsmittuņu princips. Koncerta otro daļu mēdz devēt par Bartokam tik raksturīgās „naktis mūzikas” paraugu. Un Valda Zariņa vijoles gaisīšas tembris šķietami tik viegli identificējās gan ar maiņi klusinātajiem, gan folkloriski spārgajiem, gan modernistiski ekspresīvajiem, gan virtuozaļiem Koncerta tēliem.

1940.gadā Bartoks dodas trimdā uz Ameriku. 1944. gadā trimdā dodas ari tobrīd vēl ikonu **GUNDARIS PONE** (1932 – 1994). Dzīmis Latvijā, Liepājā, viņš 1950.gadā ieceļo ASV. Minesotas universitātē Gundaris Pone studē gan vijoļspeli, gan kompozīciju, 1962.gadā iegūstot ari doktora grādu. Vijoļkoncerts top 1959. gadā, spriegi un impulsīvi apliecinādams jaunā komponista profesionālo varēšanu un radošās ambīcijas.

60. gadu otrajā pusē Pone dodas uz Eiropu, kur iepazīstas un sadraudzējas ar Luidži Nonu, Gérgeru Ligeti, Pjēru Bulēzu. Iekļaudamies pasaules avangarda élitē, viņš to bagātina ar savām paša kompozīcijas oriģinālteorijām – Darbības un pretdarbības teoriju, Vienvērtīgo un daudzvērtīgo struktūru teoriju. Par vīnu mēdz teikt, ka Pone ir ne tikai latviešu komponists ar Eiropas mūzikālā avangarda rosinātu stilistiku, bet arī vienīgais latvietis, kurš avangardu izdzīvo pa istam.

Luidži Nono sekmejā Pones pievēršanos ne tikai avangardam un seriālisma, bet arī dialektikas studijām. Pone tā rezultātā aizraujas ar maoisma un marksisma idejām, pa vidu teorētiskām studijām mēģinot iekarot ari PSRS koncertdzīvi. Septiņdesmito gadu sākumā viņš pirmo reizi ierodas Rīga, kur diezgan lielā sāpēnībā skan viņa darbi – koncertos tiek ielaisti tikai izredzētie, Biedrabas sakariem ar tautiešiem ārzemēs akceptētie klausītāji. Valdis Zariņš tad spēlē Vijoļkoncertu klavierizvilkumā. Pirmsākanojums ar orķestri notiek 1983.gada vasaras beigās Dzintaru koncertzālē un mūzikogs Guntars Pupa par to raksta: „Vijoļkoncerta mūzikas valoda visumā atbilst mūsu priekšstatiem par 20.gadsimta klasiku, sasaucas ar G.Mālera, B.Bartoka vai D.Šostakoviča stilu. Un tomēr tai raksturīgs ari liela patstāvība, augsti māksliniecisks ētiskais patoss. Labo iespāidu kāpināja V.Zariņa meistarīgā spēle – jūtīga, tēlaina, virtuoza.”

Divus gadus vēlāk Gundaris Pone aicina Valdi Zariņu koncertēt ASV, tomēr Goskoncert – padomju mūzikai likteņus regulējošā valsts koncertorganizācija – uz šo uzacīnājumu neatbild.

Vijoļkoncerta ieskaņojumā pie diriģenta pulsts ir autors pats, kurš kā diriģents debitēja vēl 1966. gadā ar mūsdienu mūzikas programmu Nujorkas Kārnegija zālē. Mūza nogalē viņš pie Latvijas Nacionālā simfoniskā orķestra diriģenta pulsts atgriezās vairākkārt. Ari ar savu pašu mūziku, kurā nu spilgti manifestējās neoromantiska eksprezija.

Kad 2015.gadā Gundara Pones Vijoļkoncertu kopā ar viņa dzīmātās pilsētas Liepājas simfonisko orķestri atskanēja Valda Zariņa meita Ilze Zariņa, viņai jautāja, vai tēvs dalījies savā Pones koncerta atskanēšanas pieredzē. „Nē, tēvs pilnībā palīvās uz manu personisko interpretāciju”, atbildēja Ilze.

ROMUALDA KALSONA (1936) Vijoļkoncerts (1977/1978) tūlit pēc pirmsākanojuma tika atzīts par paliekošas nozīmes darbu latviešu mūzikā. Vijoļkoncerta eksprezīvais vēstījums joprojām aizrauj ar Kalsona mūzikai tāk raksturīgo vitalitāti, dinamiskumu, zīlbinošajām tembru krāsām, trāpīgajiem groteskiem sarkasmu akcentiem.

Romualda Kalsona simfonikos opusī (piecas simfonijas lielam, trīs – kamerorķestrim, poēmas, svitas, trīs koncerti solistam un orķestrim) pieder pie pašiem spōžākajiem orķestrācijas paraugiem latviešu mūzikā. To veicināja ne tikai kompozīcijas studijas pie izcilā orķestra kolorita meistara Ādolfa Skultes, bet arī mācības simfoniskā orķestra diriģēšanas klasē. Septiņdesmitajos gados Romualds Kalsons bija ari Vasilija Sinaiska asistentdiriģētās.

Kalsona mūziku jau kopš sešdesmitajiem gadiem ieteikmēja dažādi stilistikie strāvojumi – eksprezīvisms, neoromantisms, neoklasicisms, jaunais folkloras vilnis. Viņa Stigu kvartets (1973) ir viens no retajiem divpadsmittuņu tehnikas paraugiem latviešu mūzikā. Par Kalsona stila neiztrūkstošiem elementiem sauc humoru, sarkasmu un parodiju, par daiļrades centrālo tēmu – psiholoģiski smalku modernā cilvēka dzīves izjūtas tēlojumu.

Zīmīga ir muzikoloģes Ilmas Grauzdiņas norāde par Vijoļkoncertu: „Šajā Romualda Kalsona partiturā vijole – viens no emocionāli jūtīgākajiem, siltākajiem instrumentiem – ir viena un vientuļa ari burtiskā nozīmē. Vijoļkoncertā solo vijole vienīgā pārstāv savu dzimtu, jo orķestri vijolu nav.”

Muzikoloģe Baiba Jaunslaviete Romualda Kalsona Vijoļkoncertu raksturo šādi: „Skandarba četrdaļu ciklā sastopams gan ass dramatisms un temperamentīgs spēles azarts (pirmā daļa), groteska un sarkasmus (otrā daļa, skerco), pagātnes mūzikas alūzijas kā visa tīra, skaidrā simbols – tās iepāši izemīgas trešajā, lēnajā daļā (...). Visbeidzot, finālā groteski sarkastiskā sfēra atgriezās, un tā asociējas ar masu, pāļa agresiju pret senatnes simbolu paustajām vērtībām. Tikai kodā šīs agresijas vilnis noplök, un skandarbs izskan daudznozīmīgi, bez atrisinājuma, apcerīgā noskaņā.”

Pēc pirmsākanojuma 1978.gadā Ingrīda Zemzare rakstīja: „Lidzīgi krāšnam eksotiskam ziedam mūsu nabadzīgajā koncertzārnā izplauka Romualda Kalsona Vijoļkoncerts. Šķiet, jaunais darbs līdzās klasiskajam Jāņa Ivanovu Vijoļkoncertam varēs ieņemt godpilnu vietu mūsu vijolnieku repertuārā, jo tas atbilst koncertzārna prasībām – ir spožs un reprezentatīvs (.) Valdis Zariņš vienam veltītā koncerta ierobežotajā aleatorīkā jutās svētdienīgi brivi. Un tā eksotiskiem ostinētiem ritmiem piesātinātais un patiesi koncentrētais koncerts klausītājus guva pelnītu atzinību.”

Romualda Kalsona Vijoļkoncertu kā latviešu mūzikas vizītkarti Latvijas Nacionālais simfoniskais orķestris, Vasilis Sinaiskis un vēlāk arī citi diriģenti bieži atskanējuši orķestra ārzemju tūrēs – gan 1983.gada Vācijas tūrē, gan leģendārajā „Europamusicale” atskanējojumā Minhenē 1992.gadā, kad mūsu orķestrs un solista izilo sniegumu un tam sekojošās minhenešu sūjīšumas izpausmes radioviļņos elpu aizturējuši klausītājiem ari tepat Latvijā. Vijoļkoncerts joprojām ir visbiežāk atskanētošais Romualda Kalsona opuss.

VASILJA SINAISKA (1947) pirmais koncerts Latvijas Nacionālā simfoniskā orķestra (tolikai – Latvijas TV un radio simfoniskā orķestra) galvenā diriģenta amatā notiek 1975. gada 18. septembrī, vien divus gadus pēc tam, kad viņš uzvārējis Herberta fon Karajana diriģētu konkursā Berlīnē. Uz Rigu tobrīd 27 gadus vecais Sinaiskis dodas Kirila Kondrašīna iedrošinātās, jo tobrīd ari Kondrašīna asistentdiriģētās Maskavas filharmonijas orķestri.

1975.gadā Rīgas mūzikas kritiki fiksē – sezona iesākusies neierasti aktīvi, līdz oktobra beigām Sinaiska vadībā notikuši jau pieci koncerti – ik ceturtienas vakarū! Tīk aktīvs darba režīms saglabājas visu „Sinaiska laiku” – līdz pat 1987.gadam.

„Daudz efektiņu skaņdarbu toreiz spēlējām un daudz latviešu mūzikas, bet visvairāk – Māleru un Rihardu Štrausu. Latvija no Maskavas bija tālu, tāpēc mums bija iespēja spēlēt ori “aizliegtu” mūziku, un tie bija komponisti, kuri vēlāk kļuva dziži – Šnitke, kurš par savu darbu atskanojumiem allaž bija priečīgs; bieži spēlējām Denisova un Gubaidulinas opusus. Visu, kas radās jauns un intereants, mēs uzreiz spēlējām. Ari ārzemēs”, tā Vasilis Sinaiskis intervijā LR 3 „Klasika” teicis 2017.gadā.

Astondesmito sākumā, Vasilija Sinaiska diriģēts, arī Romualda Kalsona Vījolkoncerts spoži izskan Vācijā, un Berlines kritiki pēc šī atskanojuma diriģētu raksturo kā „ar temperamentu apvelītu precīzitātes fanātiķi, kura vadībā orkestris spēlē dramatiski piesātināti, ar pārsteidzošu bravūru, dinamiski”. Ari citviet kritiki slavē Sinaiska vadito orkestru – par pirmklašīgo intonāciju, stīgu grupas maigo skanējumu, orkestra grupu izlidzinātību, sabalansētību.

Viena no Sinaiskim raksturīgām darba metodēm bija vēlme orķestra mūziķiem uzticēt solistu partijas. „Toreiz orķestris bija Joti spēcīgs. Visus labos mūzikus – Vilni Strautīnu, Vilni Pelnēnu, Ģirtu Paži, Arvidu Klišānu – allaž gribēju izcelt kā solistus, tāpēc atbilstoši izvēlējos skaņdarbus. Kad atnācu, Valda Zariņa orķestri vēl nebija – viņš spēlēja pie Tovija Līfšica Latvijas Filharmonijas kamerorķestri, bet es visus labākos gribēju sev – azarts man bija! Pārvilināju Valdi, pārlecināju priekšnieci, lai tā maksā labu algu, nopirkām viņam labu vījoli. Bet pats galvenais – centos, lai viņiem visiēm iznāk spēlēt solo koncertos.”

Tagad, tiekoties ar Latvijas Nacionālo simfonisko orķestri gan koncertos, gan ierakstu sesijās, Vasilis Sinaiskis sakā – Rīgā pavadījis savus labākos gadus, un ar orķestri te izveidojies lielisks kontakts, psiholoģiska saikne, kas saglabājusies līdz pat mūsdienām. Un ka viņš jūtas tiešām lepns par to, ka 2017.gada Latvijas Nacionālais simfoniskais orķestris viņu titulēja par savu Goda diriģētu.

Vasilis Sinaiskis ir arī BBC Filharmoniskā orķestra un Malmes simfoniskā orķestra Goda diriģents. Galvenā diriģenta statusā viņš savulaik strādājis ne tikai ar šiem, bet vēl arī ar Maskavas filharmonijas simfonisko orķestri, Krievijas Valsts simfonisko orķestri, Niderlandes Filharmonisko orķestri. Viņš ir bijis Maskavas Lielo teātra galvenais diriģents (2010 – 2013), diriģējis operu izrādes Berlines, Vines, Budapeštas, Sanfrancisko un Londonas opernamos. Viesdiriģēta statusā viņš regulāri muzicē kopā ar vadošajiem Lielbritānijas, ASV, Somijas, Japānas, Krievijas un citu valstu orķestriem. Viņa diriģēta karjera aizsākās 1971.gadā Arnolda Kaca vadītajā Novosibīrskas simfoniskajā orķestrijā, un, pateicoties studijām un pirmajai darba pieredzei leģendāro krievu mūzikas interpretu Iljas Musinu un Kirila Kondrašīnu vadībā, viņu dēvē par vienu no pasaulei izcilākajiem krievu mūzikas repertuāra pazinējiem.

Pošreiz Vasilis Sinaiskis diriģēšanu māca Sanktpēterburgas Konservatorijā. Savulaik viņš to darīja arī Latvijas Mūzikas akadēmijā – pie viņa mācījušies gan Imants Resnis, gan Jānis Zirnis.

1999.gadā Vasilis Sinaiskis saņēma Latvijas Lielo mūzikas balvu – par latviešu mūzikas popularizēšanu 70.-80.gados.

LATVIJAS NACIONĀLAIS SIMFONISKAIS ORĶESTRIS (LNSO) ir viena no valsts klasiskās mūzikas apriteles pamatvērtībām – augsti profesionālu mūziku apvienība ar spēcīgām tradīcijām, dāsnu skanējumu un atdevigu speli. LNSO uzmanības lokā ir galvenokārt 19. un 20. gadsimta pasaules simfoniskie šēdevi, Latvijas komponistu radītās klasiskās vērtības un mūsdienās sacerēti jaundarbi, kā arī palaikam kādas operas vai mūzikla koncertatskaņojums. LNSO lielu uzmanību pievērš bērnu un jauniešu izglītības programmām, vairākus gadus veiksmīgi īstendī kameramūzikas programmu sēriju un kopš 2015. gada svītī vasaras izskanu jauntapušā festivālā „LNSO vasarnīca”. LNSO darbība četrkārt novērtēta ar Latvijas augstāko apbalvojumu klasiskās mūzikas jomā – Lielo mūzikas balvu 1993, 2009, 2012 un 2013. Kopš 2013. gada novembrī LNSO mākslinieciskai vadītājs un galvenais diriģents ir Eiropas un Japānas labāko orķestru pieprasītais maestro Andris Poga – mūzikis ar spožu tehniku, augstām prasībām pēc nevainojami profesionālā mūzikas lasījuma un izciļu formas izjūtu. Orķestra iepriekšējo māksliniecisko vadītāju saraksta nozīmīgākie ir Jānis Medīņš, Leonīds Vigners, Edgars Tons, Vasilis Sinaiskis, Olāri Eltss un Karels Marks Šīšons. Viesdiriģētu vidū – pasauleslīvenie latvieši Arvids Jansons, Mariss Jansons un Andris Nelsons, arī Vladimirs Fedosejevs, Valērijs Gergļjevs, Nēme Jervi, Pāvo Jervi, Kirils Kondrašins, Kurts Mazārs, Kāriots Pendereckis, Genādijs Roždestvenskis, Jevgēnijs Svetlanovs. Pļaši ir LNSO koncertbraucieni diapazonā ar vieskoncertiem Japānā (toskait Tokijā Suntory Hall), Krievijā (toskait Maskavas konservatorijas Lielajā zālē) un daudzās Eiropas šovalstis, kur nozīmīgākie koncerti notikuši Amsterdamas Concertgebouw, Berlīnes Valsts operā un Leipcīgas Gewandhaus. 2013. gada rudenī LNSO spēlēja koncertu Frankfurtes Alte Oper, atklājot Latvijai veltītās Eiropas Centrālās bankas kultūras dienās. 2015. gadā LNSO viesojās Parīzes Elizejas lauku teātri, Andra Pogas vadībā atskanojot Verdi Rekvīemu, un klaviermūzikas festivālā Les Piano folies du Touquet-Paris-Plage (Francija).